

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060104

DOM
2024-12-19
Stockholm

Mål nr
P 12117-23

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2023-09-22 i
mål nr P 5448-22, se bilaga A

PARTER

Klagande

1. Arthur Hansson
Hagtornsvägen 2
451 53 Uddevalla

2. Lars Östman
Centrumvägen 6 A
455 32 Munkedal

Ombud för 1 och 2: Advokaten Karl Larson och biträdande juristen Adam Forsberg
Advokatfirman Delphi
Östra Hamngatan 29
411 10 Göteborg

Motpart

1. Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden i Munkedals kommun
(tidigare Samhällsbyggnadsnämnden i Munkedals kommun)
455 80 Munkedal

2. Munkedals hembygdsförening, 854600-5458
c/o I Ingman
Myrbottenvägen 6
455 34 Munkedal

SAKEN

Rivningslov för flerbostadshus på fastigheten Foss 13:2 i Munkedals kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom och fastställer
Samhällsbyggnadsnämnden i Munkedals kommuns beslut den 17 juni 2022 (dnr 2022-
000081, § 59) att ge rivningslov för flerbostadshus på fastigheten Foss 13:2.

Dok.Id 2136892

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Arthur Hansson och Lars Östman har i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ge rivningslov och i andra hand att målet ska återförvisas till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning.

Munkedals hembygdsförening har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden i Munkedals kommun (nämnden) har vidhållit sitt beslut att bevilja rivningslov.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Arthur Hansson och Lars Östman har anfört detsamma som i mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg.

Hembygdsföreningen har inte styrkt sin klagorätt över rivningslovet.

Byggnaden har inte ett sådant kulturhistoriskt värde som hindrar att rivningslov ges. Byggnaden har sedan lång tid tillbaka byggts till på ett sätt som förvanskat den. Ritningarna på den byggnad som de avser att uppföra på fastigheten visar att den kommer att utgöra en modern variant av den befintliga byggnaden men med bibehållen karaktär. En rivning av byggnaden skulle därmed inte förvanska bilden av stationsområdet i Munkedal. Bortfallet av byggnaden skulle inte heller medföra någon påtaglig skada på stadsbilden eller omöjliggöra att helheten bevaras. Under alla omständigheter står den skada som området i dess helhet skulle kunna drabbas av vid en rivning av befintlig byggnad inte i proportion till den skada de lider av att inte kunna nyttja fastigheten för önskat och tillåtet ändamål.

När de blev ägare till fastigheten fanns det ett rivningslov för byggnaden. Byggnaden har sedan länge varit obebodd och förfallit. Byggnaden är i ett sådant skick att den inte kan nyttjas utan fara för liv och hälsa.

De har besiktigat byggnaden efter mark- och miljödomstolens dom. Enligt besiktningsmannen föreligger det risk för ras i flera delar av byggnaden, däribland i utbyggnaden och balkongdelen på plan 2, i källaren samt i tillbyggnaden på byggnadens södra del. Därtill bedöms skorstenen på byggnadens södra sida löpa risk för kollaps. På grund av byggnadens skick har inte yttertaken kunnat beträdas. Av besiktningsprotokollet framgår vidare att det inte finns fungerade el, värme, avlopp eller vattensystem i byggnaden. Byggnadens samtliga klimatskyddande system (tak, fasad, fönster och dörrar) är utdaterade och behöver bytas ut. Otätheter i taket har skapat stora rötangrepp på byggnadens bärande system. Samtliga ytskikt i byggnaden har förbrukat sin livslängd och stora delar är utsatta för mikrobiell påväxt och behöver bytas ut. Det kommer vara svårt att få bukt med påväxt och svampangrepp eftersom stora delar av byggnaden har stått i en fuktig miljö. Byggnaden kräver därmed en omfattande renovering av stomsystem, klimatskiljande delar och ytskikt.

Sammanfattningsvis är byggnaden i ett fallfärdigt skick och mycket lite material bedöms kunna återanvändas. Enligt besiktningsmannens kostnadskalkyl uppgår kostnaden för att restaurera byggnaden till mer än 20 miljoner kronor.

Klagandena har lämnat in bland annat bilder, utlåtande efter statusbesiktning och kostnadskalkyl till stöd för sin talan.

Hembygdsföreningen har anfört i huvudsak följande.

Hembygdsföreningen är en ideell förening utan vinstdrivande intressen vars ändamål är att vårda och synliggöra hembygdens kultur och miljö. Hembygdsföreningen ska verka för att bland annat sprida kunskap om hembygdens natur- och kulturarv, tillvarata kultur- och naturhistoriska minnen och miljöer samt skydda kulturarv, miljö, tradition och hävdvunnen sed vid planering och förändring av samhället. Föreningen har bedrivit verksamhet sedan 1964 och hade 570 medlemmar i januari 2024.

Hembygdsföreningen fungerar som remissinstans vid framtagande av nya detaljplaner och översiktsplaner i Munkedals kommun. Den har även arbetat aktivt som stöd för kommunen och Bohusläns museum vid framtagande av ett nytt kulturmiljöprogram. Hembygdsföreningen uppfyller därmed kriterierna för klagorätt.

Byggnaden har definierade kulturhistoriska värden. Enligt kommunens kulturmiljöprogram utgör Munkedals stationsmiljö ett skyddsvärt kulturmiljöområde. Av kulturmiljöprogrammet framgår att byggnaden är ett av nyckelvärdena i kulturmiljön. Vidare finns en rekommendation om att alla byggnader i miljön bör beläggas med rivningsförbud. Vid en inventering 2015 belystes att byggnaden är välbevarad med bland annat oförvanskade fasadpaneler och fönster. Byggnaden pekades då ut som en av de tio bäst bevarade byggnaderna i Munkedals samhälle. Hembygdsföreningen håller med om att byggnadens kulturhistoriska värden framför allt finns i byggnadens historia och dess välbevarade exteriör mot norr, söder och öst. Eftersom byggnadens västra fasad, där den byggts om, är i sämst skick innebär det sannolikt att byggnaden kan anpassas och byggas om på den sidan utan att betydande kulturhistoriska värden går förlorade.

Underhållet av byggnaden har varit obefintligt. Att en fastighetsägare underlåter att underhålla en byggnad, vare sig den har kulturhistoriska värden eller inte, ska inte vara skäl nog för att få tillåtelse att riva den. De bilder som klagandena har gett in är missvisande eftersom de endast visar de mest eftersatta partierna.

Detaljplanen medger inte nybyggnation av ett bostadshus med samma volym och placering som det nuvarande eftersom det är s.k. prickmark där nuvarande byggnad står. Det går därför inte att ersätta den befintliga byggnaden och en rivning skulle därför förvanska stationssamhället. Bortfallet av byggnaden skulle medföra en mycket påtaglig skada på stadsbilden och områdets helhetskaraktär.

Byggnaden kräver ett omfattande underhåll vilket kan jämföras med kostnader för nyproduktion i motsvarande volym. Att byggnaden behöver saneras och renoveras för att bli beboelig är något som Arthur Hansson och Lars Östman känt till under en längre tid utan att vidta någon åtgärd.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen finner inte skäl att ifrågasätta de uppgifter som hembygdsföreningen har lämnat om föreningen och dess verksamhet. Rivningslovet aktualiserar hänsynstaganden som mer tydligt är relaterade till kulturmiljön. Sammantaget innebär det att hembygdsföreningen uppfyller kriterierna för klagorätt i 16 kap. 13 § miljöbalken och att den berörs av rivningslovet på ett sådant sätt att den haft rätt att klaga till länsstyrelsen. (Se även 13 kap. 8 § plan- och bygglagen [2010:900], PBL, och 42 § förvaltningslagen [2017:900], FL, samt Högsta domstolens beslut den 17 november 2023 i mål nr Ö 7708-22.)

Rivningslov ska ges för en åtgärd som avser en byggnad som inte omfattas av rivningsförbud i detaljplan eller områdesbestämmelser eller som inte bör bevaras på grund av byggnadens eller bebyggelsens historiska, kulturhistoriska, miljömässiga eller konstnärliga värde. Vid prövningen ska hänsyn tas till både allmänna och enskilda intressen. (Se 2 kap. 1 § och 9 kap. 34 § PBL.)

Av förarbetena framgår att lokala överväganden bör tillmätas den största betydelse i frågan om vad som är kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Det material som tas fram av de kulturminnesvårdande myndigheterna kan tjäna till god ledning. Med miljömässigt värdefull bebyggelse avses inte bara byggnader som i sig är värda att bevara. Ett rivningshotat hus kan t.ex. ingå i en enhetlig grupp med tidstypiskt byggnadsskick eller ligga i en husrad eller vid ett torg av miljömässigt värde, där bortfallet av ett hus skulle medföra stor skada på stadsbilden. En skyddsvärd miljö kan också utgöras av t.ex. en stadsdel med väl sammanhållen och tilltalande bebyggelse eller med andra påtagliga trevnadsvärden i den yttre miljön. (Se prop. 1985/86:1 s. 289 f.)

Munkedals stationsmiljö, där byggnaden ingår, finns med i kommunens kulturmiljöprogram från 2022 där det framgår att både byggnaden i sig och miljön som helhet har såväl kulturhistoriska som miljömässiga värden som talar för att det finns ett allmänt intresse av att bevara byggnaden i enlighet med vad som anges i 9 kap. 34 § PBL. Detta stöds även av utlåtandet från Bohusläns museum som getts in till nämnden.

Fastigheten omfattas av en detaljplan från 1990 och byggnaden är inte belagd med rivningsförbud i denna även om det framgår av planbeskrivningen att byggnaden är kulturhistoriskt intressant. Den omständigheten att platsen där byggnaden är uppförd delvis utgörs av s.k. prickmark på plankartan, dvs. mark som inte får bebyggas, den byggrätt som detaljplanen medger samt den illustration som hör till detaljplanen talar för att kommunen ansett att den befintliga byggnaden kan ersättas med en ny byggnad med en något annan placering. Detaljplanens bestämmelser om träfasader i ljus täckande färg, sadeltak och takpannor i matt röd färg får uppfattas som att detta ansetts vara tillräckligt för att bevara och säkerställa den ursprungliga miljön. (Jämför Mark- och miljööverdomstolens dom den 26 september 2022 i mål nr P 6023-21.)

Sammantaget anser Mark- och miljööverdomstolen att det står klart att Munkedals stationsmiljö har ett starkt kulturhistoriskt och miljömässigt värde, medan byggnaden i sig inte har riktigt samma höga bevarandevärde.

Av den tillkommande utredningen i Mark- och miljööverdomstolen framgår vidare att byggnaden har brister i den bärande konstruktionen med risk för ras i flera delar. Även om det inte är helt klarlagt hur stor del av byggnaden som är allvarligt skadad råder det inte någon tvekan om att byggnaden generellt är i mycket dåligt skick och att det finns ett omfattande behov av renovering för att byggnaden ska kunna bevaras. Mark- och miljööverdomstolen anser också att utredningen visar att flera av byggnadens bevarandevärden redan gått förlorade och att det främst är byggnadens fasader som fortfarande har ett kulturhistoriskt värde. När Arthur Hansson och Lars Östman övertog fastigheten 2019 fanns det vidare ett gällande rivningslov för byggnaden. De kan således inte lastas för det bristande underhållet. Vid en kommande bygglovsprövning för en ny byggnad på fastigheten kan särskild hänsyn tas till vikten av att bevara stationsområdets kulturhistoriska och miljömässiga värden.

Vid en sammantagen bedömning anser Mark- och miljööverdomstolen att Arthur Hanssons och Lars Östmans intresse av att få riva byggnaden väger tyngre än det allmänna intresset av att bevara byggnaden. Det finns därför förutsättningar att ge rivningslov. Nämndens beslut ska därmed fastställas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Fredrik Ludwigs, Petra Bergman, referent, och Åsa Hanna samt tekniska rådet Inger Holmqvist.

Föredragande har varit Sonja Rodhe.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2023-09-22
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr P 5448-22

PARTER

Klagande

1. Arthur Hansson
Hagtornsvägen 2
451 53 Uddevalla

2. Lars Östman
Centrumvägen 6 A, lgh 1301
455 32 Munkedal

Motparter

1. Munkedals hembygdsförening
Myrbottenvägen 6
455 34 Munkedal

2. Samhällsbyggnadsnämnden i Munkedals kommun
Munkedals kommun
455 80 Munkedal

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länstyrelsen Västra Götalands beslut den 18 november 2022 i ärende nr 27814-2022, se bilaga 1

SAKEN

Rivningslov på fastigheten Foss 13:2 i Munkedal kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

På ansökan av Lars Östman beslutade Samhällsbyggnadsnämnden i Munkedals kommun den 17 juni 2022 att bevilja rivningslov för flerbostadshus på fastigheten Munkedal Foss 13:2.

Beslutet överklagades av Munkedals hembygdsförbund till Länsstyrelsen Västra Götaland som i beslut den 18 november 2022 biföll överklagandet och upphävde nämndens beslut om beviljat rivningslov.

Lars Östman och Arthur Hansson har nu överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

Lars Östman och Arthur Hansson har yrkat att rivningslov ska beviljas för flerbostadshus på fastigheten Munkedal Foss 13:2 och har anfört i huvudsak följande till stöd för sin talan. Det befintliga huset har röta i vägg men framförallt röta i sin grundkonstruktion avseende syll, bjälkar samt bärande konstruktioner för bottenvåning vilket är/blir en mastodontkostnad för att överhuvudtaget kunna påbörja en renovering. Härtill tillkommer söndrigt tak med röta i takkonstruktionen. Kostnaden för att återställa denna byggnad med allt vad som därtill hör är beräknat till 22,5 miljoner kr. Därmed, för kunna skapa en räntabilitet över insatt kapital, överstiger beloppet vida de inkomster som kan förväntas genom hyresintäkter. Nybyggnad med samma volymer samt samma fasader/fönsterfoder jämte ny grund efter rivning beräknas till ca 10-12 miljoner kr. Ritning av en nybyggnation bifogas. Detta alternativ utgör en förutsättning för att överhuvudtaget kunna skapa ekonomi samt vidmakthålla den karaktär över området som de för övrigt är angelägna om, i enlighet med vad Hembygdsföreningen anser ska råda över den del av Munkedal som utgör Stationsområdet. Om inte länsstyrelsen ser denna möjlighet till rivning med efterföljande nybyggnation finns stor risk med tanke på sättningsskador samt där också byggnaden lutar genom rötskador att byggnaden själv skapar sin egen rivning. Det är deras yttersta önskan att återskapa den karaktär som byggnaden har i dag med dess detaljer som är karaktäristiskt för området.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser framgår av länsstyrelsens beslut.

Lars Östman yrkar att länsstyrelsens beslut ska upphävas, då byggnadens skick är mycket dåligt och en renovering av befintlig byggnad inte är ekonomiskt hållbar. Till stöd för sitt påstående har två utlåtanden från sakkunniga vid olika tillfällen inhämtats av Lars Östman, av vilka det framgår att en renovering beräknas kosta omkring 20 miljoner kronor, eller dubbelt så mycket som rivning och nyuppförande. Utlåtandena innehåller inte några detaljerade uppgifter om åtgärder och delkostnader.

Av Munkedals kulturminnesvårdsprogram och yttrande från Bohusläns museum jämte andra handlingar i målet framgår att stationssamhället Munkedal växte upp efter det att järnvägen anlades 1903. Den aktuella byggnaden är uppförd 1907, som en påkostad bostad till ägaren av den järnhandel som bedrevs i grannhuset på samma fastighet. Byggnaden är mot denna bakgrund en viktig historisk komponent i det centrala stationssamhället. Utöver denna tillkomsthistoriska bakgrund är det klarlagt att byggnaden under en längre tid har förfallit på grund av eftersatt underhåll. Det är också klarlagt att byggnaden inte genomgått några stora exteriöra förändringar sedan den uppfördes, framför allt inte i siktöppningen i riktning mot Stationsgatan och järnvägsstationen. Domstolen anser att dessa förhållanden ger byggnaden, trots det tekniska skicket, ett särskilt bevarandevärde i enlighet med bestämmelserna i 8 kap. 13 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL, och som en följd av det i 9 kap. 34 § 2 PBL.

Det finns inte någon utredning i målet som visar att byggnaden är i så dåligt skick att den utgör en säkerhetsrisk och att den måste rivas av den anledningen.

Förvaltningen och Bohusläns museum har varit på plats och tittat på byggnaden och de konstaterade då att huset inte är i så dåligt skick att det inte kan renoveras.

Av 9 kap. 34 § PBL framgår att rivningslov ska ges för en åtgärd som avser en byggnad eller byggnadsdel som inte

1. omfattas av rivningsförbud i en detaljplan eller områdesbestämmelser, eller
2. bör bevaras på grund av byggnadens eller bebyggelsens historiska, kulturhistoriska, miljömässiga eller konstnärliga värde.

Mark- och miljödomstolen bedömer att det är visat i målet att den aktuella byggnaden är en sådan byggnad som avses i bestämmelsen ovan, punkten 2.

Vid prövningen av rivningslov ska även en proportionalitetsbedömning göras mellan det allmänna intresset att bevara byggnaden och det enskilda intresset av att få riva byggnaden.

Någon antikvarisk bedömning av vad en rivning skulle få för konsekvenser för stationssamhället finns inte som underlag för nämndens beslut. Underlag för tekniskt och funktionellt motiverade åtgärder och vilka kostnader och övriga konsekvenser ett bevarande skulle medföra saknas. Vad Lars Östman anfört om byggnadens tekniska skick och totalkostnader utgör inte någon självständig grund för att åsidosätta bestämmelsen i 9 kap. 34 § punkten 2 PBL, genom att ge proportionalitetsbedömningen en större tyngd.

Med hänsyn till de förhållanden som föreligger i målet anser domstolen att det allmänna intresset att bevara byggnaden väger tyngre än Lars Östmans intresse av att riva byggnaden. Sammanfattningsvis är förutsättningarna för rivningslov inte uppfyllda och överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 13 oktober 2023

Niclas Johannisson

Gunnar Åkerlund

I domstolens avgörande har deltagit lagmannen Niclas Johannisson, ordförande, och tekniska rådet Gunnar Åkerlund. Föredragande har varit beredningsjuristen Jennifer Onäng.

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Rättsenheten

Beslut
2022-11-18

Diarienummer
27814-2022

Sida
1(6)

Klagande

Munkedals hembygdsförening
munkedals.hembygdsforening@telia.com

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
R2
MÅLNR: 2022-12-28
P 5448-22
AKTBIL: 2

Motpart
(elektronisk delgivning)

Lars Östman
ostman2@hotmail.com

Överklagande av beslut om rivningslov på fastigheten Foss 13:2 i Munkedal kommun

Beslut

Länsstyrelsen upphäver det överklagade beslutet.

Beskrivning av ärendet

Samhällsbyggnadsnämnden i Munkedal kommun (nämnden) beslutade den 17 juni 2022 (§ 59, dnr 2022-000081) att bevilja rivningslov för flerbostadshus på fastigheten Foss 13:2. Av beslutet framgår bland annat följande.

Fastigheten ligger inom detaljplan 1430-P90/14 antagen 1990-09-04. I detaljplanen beskrivs bebyggelsemiljön inom planområdet av Bohusläns museum, som pekar ut fastigheten som kulturhistoriskt intressant. ”I husgruppen ingår en fd järnhandel uppförd 1904 och tillbyggd 1926, det av Arthur Hansson 1907 byggda bostadshuset som också inrymde Munkedals första postkontor och fram till 1960 kommunalkontor, posthuset från 1933”. ”Husen uppförda i trä med stående locklistpanel, bildar en sammanhållen enhet med prägel av 1900-1920-tal”. För att bevara och säkerställa den ursprungliga miljön har planbestämmelser införts som anger träfasad i ljus täckande färg och takpannor i matt röd färg.

Fastigheten är utpekad i gällande översiktsplan som område av särskild betydelse för kulturmiljövården.

Förvaltningen bedömer att aktuell byggnad har ett stort kulturhistoriskt värde på flera punkter. Miljön har såväl byggnadshistoriska, samhällshistoriska, miljöskapande samt ett kontinuitetsvärde, som detta hus är en mycket viktig del av. Byggnaden bör därför bevaras och rustas upp. Förvaltningen anser därför att ansökan ska avslås, med stöd av 9 kap. 34 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL.

Vid prövning av frågor enligt angiven lag ska enligt 2 kap. 1 § hänsyn tas till både allmänna och enskilda intressen. Det finns ett starkt allmänt

intresse av att bevara denna byggnad som en del i kulturmiljön och detta intresse överväger sökandes intresse av att få riva byggnaden.

Bortfall av denna byggnad skulle medföra stor skada på stadsbilden eftersom byggnaden ingår i en grupp med tidstypiska byggnader i stationssamhället.

Förvaltningen finner även stöd för avslag i 8 kap. 13 och 14 §§ PBL, förbud mot förvanskning samt underhåll och varsamhet.

Förvaltningens bedömning har även stöd i Bohusläns museums kulturmiljöinventering samt i Munkedals hembygdsförenings inventering som utpekar denna byggnad som extra bevarandevärd.

Nämnden beslutar att bevilja rivningslov enligt ansökan på Foss 13:2 med stöd av 9 kap. 34 § PBL. Rivningslov ska ges för en åtgärd som avser en byggnad eller byggnadsdel som inte

1. omfattas av rivningsförbud i detaljplan eller områdesbestämmelser.

Byggnaden har sedan lång tid varit i mycket dåligt skick. Nämnden är mån om områdets karaktär och uppmuntrar fastighetsägaren att uppföra en ny byggnad med en liknande karaktär som nuvarande byggnad.

Munkedals hembygdsförening (klaganden) har överklagat nämndens beslut och yrkar att det upphävs. Klaganden har anfört i huvudsak följande.

Åtgärden strider mot de mål som finns för kulturmiljön i Sverige samt strider mot det yttrande som Bohusläns museum inkommit med. Istället för rivning bör det verkas för att byggnaden ska renoveras då den har ett stort värde för de boende i Munkedal. Klaganden har även anfört att det förekommit jäv i nämnden.

Länsstyrelsen beslutade den 6 juli 2022 att efter yrkande från klaganden inhibera beslutet.

Lars Östman (motpart) har fått möjlighet att yttra sig över överklagandet. Motparten har inkommit med ett yttrande från byggkonsult där det bland annat framgår att fastigheten har stora brister i underhållet av i synnerhet yttertaket vilket gör att det läcker in vatten i huset. Detta har gjort att huset idag har rötskador i alla bjälklag i centrala delen av huset samt alla tre gavlarnas takutsprång, detta har pågått under mycket lång tid.

Motparten har inkommit med protokoll från nämnden till stöd för att jäv inte har förekommit.

Motivering till beslutet

Bestämmelser som beslutet grundas på

Beslut om rivningslov aktualiserar många gånger hänsynstaganden som mer tydligt är relaterade till kulturmiljön. Aktuell byggnad och fastighet ligger inom detaljplan 1430-P90/14 antagen den 4 september 1990.

Bebyggelsemiljön inom planområdet beskrivs som kulturhistoriskt intressant. I Munkedal kommuns översiktsplan pekas fastigheten ut som belägen i ett område av särskild betydelse för kulturmiljövården.

Av 13 kap. 8 § PBL, och 42 § förvaltningslagen (2017:900), FL, följer att beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot.

Av 16 kap. 13 § miljöbalken framgår att ideella föreningar som har till huvudsakligt ändamål att tillvarata naturskydds- eller miljöskyddsintressen, inte är vinstdrivande, har bedrivit verksamhet i Sverige i minst tre år och har minst 100 medlemmar eller på annat sätt visar att den har allmänhetens stöd, får överklaga bland annat beslut om tillstånd enligt miljöbalken.

För att organisationen ska anses ha allmänhetens stöd bör den exempelvis kunna visa att den har god lokal förankring hos den befolkning som är berörd av den verksamhet eller åtgärd som är i fråga eller att organisationen aktivt har deltagit i den process som är aktuell, till exempel under samrådsförfarandet, och då företrätt en bred allmänhet på olika sätt (se prop. 2009/10:184 s. 66). Tillämpningen av bestämmelsen ska vara generös och ske med beaktande av Århuskonventionen och bestämmelsens bakomliggande syfte, dvs. att ge miljöorganisationer en omfattande och lättillgänglig möjlighet att överklaga. Detta ska gälla även i fall då återverkningarna på miljön inskränker sig till lokala förhållanden (se NJA 2012 s. 921).

I praxis har en organisation med färre än 100 medlemmar ansetts ha allmänhetens stöd då de bland annat regelbundet ordnade aktiviteter för allmänheten (se MÖD 2015:17). Även den omständigheten att föreningen har varit verksam på lokal, regional och central nivå i de demokratiska processerna har givits betydelse vid en sammanvägd bedömning av om en förening ska anses ha allmänhetens stöd (se NJA 2020 s. 845).

I 13 kap. 12 och 13 §§ PBL anges att miljöorganisationer som uppfyller kraven i 16 kap. 13 § miljöbalken får överklaga beslut om detaljplan, bygglov och positivt förhandsbesked under vissa angivna förutsättningar. Vad gäller beslut om att ge bygglov eller positivt förhandsbesked krävs att beslutet avser vissa specifika åtgärder och att åtgärden ska föregås av en bedömning av om den kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Beslut om rivningslov är inte uttryckligen angivna i bestämmelsen i 13 kap. 12 och 13 §§ PBL. Av praxis följer att angivna bestämmelser inte uttömmande reglerar miljöorganisationers rätt att klaga på beslut som berör miljön och naturskyddet (se NJA 2020 s. 190 och prop. 2020/21:174 s. 145).

Rätten att klaga på beslut enligt PBL måste även bedömas utifrån de krav som följer av Århuskonventionen.

Av Århuskonventionen följer att den allmänhet som uppfyller eventuella kriterier i nationell rätt, har rätt att få handlingar och underlåtenheter av personer och myndigheter som strider mot den nationella miljölagstiftningen prövade av domstol eller i administrativ ordning. Med allmänhet avses enligt artikel 2.4 i konventionen bland annat föreningar och organisationer. En förening som har till uppgift att tillvarata kulturmiljöintressen har ansetts ha rätt att klaga på ett beslut om att anta en detaljplan som aktualiserar hänsynstaganden som är relaterade till kulturmiljön (se NJA 2020 s. 641, jfr HFD 2018 ref. 10 II).

Av 9 kap. 34 § PBL framgår att rivningslov ska ges för en åtgärd som avser en byggnad eller byggnadsdel som inte

1. omfattas av rivningsförbud i detaljplan eller områdesbestämmelser, eller
2. bör bevaras på grund av byggnadens eller bebyggelsens historiska, kulturhistoriska, miljömässiga eller konstnärliga värde.

Av 8 kap. 13 § första stycket PBL framgår att en byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt inte får förvanskas.

I 8 kap. 14 § PBL anges att ett byggnadsverk ska hållas i vårdat skick och underhållas så att dess utformning och de tekniska egenskaper som avses i 4 § i huvudsak bevaras. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadsverkets värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt.

Om byggnadsverket är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt, ska det underhållas så att de särskilda värdena bevaras.

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen bedömer att det av handlingarna som motparten inkommit med framgår att det inte förelegat jäv i samband med beslutet.

Länsstyrelsen konstaterar att hembygdsföreningen är en organisation som har till uppgift att tillvarata kulturmiljöintressen och som grundades år 1964. Även om det varken av handlingarna i ärendet eller annan allmän tillgänglig information framkommer exakt medlemsantal i föreningen har det inte framkommit något i ärendet som föranleder Länsstyrelsen att ifrågasätta att hembygdsföreningen uppfyller kraven i 16 kap. 13 § miljöbalken.

Hembygdsföreningen är därför en sådan organisation som har rätt att överklaga beslut som rör detaljplaner och bygglov enligt 13 kap. 12 och 13 §§ PBL. Som nämnts är beslut om rivningslov inte ett sådant beslut som avses i 13 kap. 12 eller 13 §§ PBL. Av ovan redogjord rättspraxis framgår dock att dessa bestämmelser inte uttömmande reglerar föreningars klagorätt

eller vilka beslut som föreningar kan klaga på. Länsstyrelsen anser därför att Hembygdsföreningen har rätt att klaga på aktuellt rivningslov.

Aktuell byggnad är utpekad som del av en stationsmiljö med kulturhistoriskt värde i kommunens Kulturminnesvårdsprogram. Bohusläns museum bekräftar i ett yttrande från 2021 att bedömningen kvarstår vid en aktuell uppdatering av kommunens kulturmiljöer. De beskriver att byggnaden är välbevarad, med till exempel bevarade originalfönster och fasadpanel, men i behov av upprustning. Byggnaden är en viktig del av den kulturhistoriska miljö den ingår i, vilken tillskrivs bland annat byggnads-, samhälls- och socialhistoriska värden. Länsstyrelsen delar denna bedömning utifrån underlaget.

Länsstyrelsens bedömning är att eftersom byggnaden har kulturhistoriska värden så ska inte rivningslov ges, enligt 9 kap. 34 § PBL. Byggnaden omfattas av 8 kap. 13 § och får inte förvanskas samt av 8 kap. 14 § att den ska vårdas och underhållas så att de kulturhistoriska värdena bevaras. Nämndens beslut ska därför upphävas.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsjurist Johanna Larsson med länsjurist Emelie Lünig som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Anna Olsfelt från kulturmiljöenheten medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till

Samhällsbyggnadsnämnden i Munkedals kommun

Du kan överklaga beslutet

Länsstyrelsens beslut kan överklagas hos Mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt. **Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Länsstyrelsen.** Länsstyrelsens e-postadress är vastragotaland@lansstyrelsen.se. Kontakta Länsstyrelsen i förväg om du behöver skicka e-post som är större än 25 MB. Skickar du med vanlig post är adressen Länsstyrelsen Västra Götaland, 403 40 Göteborg.

Har överklagandet kommit in i rätt tid överlämnar Länsstyrelsen överklagandet och handlingarna till mark- och miljödomstolen.

Överklagandet ska ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tre veckor** från den dag du fick del av beslutet. Är du osäker på när tiden går ut kan du kontakta Länsstyrelsen. Om den som överklagar är en part som företräder det allmänna, exempelvis en kommunal nämnd, ska överklagandet dock ha kommit in inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Överklagandet ska vara skriftligt. I skrivelsen ska du ange

- ditt namn, adress, telefonnummer och eventuell e-postadress,
- vilket beslut du överklagar, till exempel genom att ange beslutsdatum och ärendets diarienummer, samt
- hur du anser att Länsstyrelsens beslut ska ändras och varför det ska ändras.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.